

GALERES CATALANES AL SERVEI DE BENET XIII

Una de les fases més tristes de la vida de Benet XIII fou la del setge del seu palau pontifical d'Avinyó el setembre del 1398*.

Alpartils, en la seva crònica¹, va assenyalant dia per dia els perills d'aquell bloqueig, més estret cada moment². Dintre del clos del palau no hi havia més que 350 persones (Alpartil n'enumera 226). En tan tràgiques circumstàncies era natural que el papa clamés a tota la cristianitat, que el seguia, demanant socors.

Mollat diu que a Barcelona s'establí un consell de persones, que havia de treballar per a alliberar el papa, constituït per en Ramon de Perillós, Pere de Lluna i Francesc de Pau (de Pace), presidits per en Pere Çagarriga. El papa li havia donat plens poders, el 12 d'agost del 1398³.

Benet XIII, com és natural, demanaria, per altra part, directament, o almenys per mitjà d'en Climent Çapera o altres dels seus confidents, ajut al rei Martí. Puig⁴ creu que Climent i Çagarriga obraven a instàncies del mateix rei. Ivars⁵, en

* Vegeu les abreviatures dels treballs que citarem freqüentment i que tracten especialment del nostre tema:

Archiv = *Archiv für Literatur u. Kirchengeschichte des Mittelalters*, volum. VII (1900); *Neue Materialien zur Geschichte Peters von Luna* per F. EHRLE.

ALPARTILS = *Martin de Alpartils chronica actuatorum temporibus domini Benedicti XIII*, pub. per F. EHRLE, Paderborn 1906.

IVARS = IVARS, A., *Dos crenades Valenciano-mallorquines a les costes de Berberia 1397-99*, València, 1921.

MOLLAT = MOLLAT, G., *Episodes du siège du palais des papes au temps de Benoît XIII (1398-99)* a *Revue d'Hist. eccl.* 23(1927)489-501. Citem la paginació del tiratge a part.

PUIG = PUIG, S., *Episcopologio barcinonense. Pedro de Luna último papa de Aviñón*, Barcelona, 1920.

¹ Pàg. 38.

² Vegeu els treballs citats d'Ivars i Mollat. També: ZURITA, *Anales*, II, 430.

³ Pàgs. 1 i 2.

⁴ Pàg. 83.

⁵ Pàg. CVI.

canvi, diu que fou el papa que escriví al rei, i que aquest, per no comprometre's amb el rei de França, en lloc d'atendre personalment la petició, negocià amb la ciutat de València per tal que els jurats enviessin a Avinyó l'estol que allí s'estava preparant per a una segona creuada a Berberia. Del 28 d'octubre són les cartes del rei adreçades per aquest assumpte als patrons de les galeres de València i als de les de Mallorca, com les dirigides als seus capitans i encara als consellers de Barcelona ⁶.

Els jurats de València, tot i veure que la cosa corria pressa — *incontinenti* els deia el rei Martí —, acordaren no fer res, i el 6 d'octubre escrivien al seu representant a la cúria del monarca que no passarien endavant si no rebien una ordinació reial precisa ⁷. Del mateix mes d'octubre són les instruccions donades als ambaixadors enviats pel rei Martí al papa en les quals aquest declara ben clar que "request per part del pare sant atorga totes les provisions que li foren demanades, perquè galees, axí de croada com de altres parts, puxan anar en adjutori del dit pare sant ⁸".

¿Com respongueren les ciutats de València, Mallorca i Barcelona? ¿Quin resultat va donar l'empresa?

Un gros contratemps per a la rapidesa dels socors fou la qüestió del nomenament de capità.

De l'armada que es preparava per a Berberia, n'era capità el comte de Rocabertí, Jofre; però el 3 d'octubre del 1398 els jurats de València escrivien al rei que el comte no podia continuar en el càrrec perquè havia d'anar a Empúries a posar pau entre la seva família, i per això proposaven en Pere Siscar per a substituir-lo ⁹. Aquesta substitució donà lloc a una sèrie de cartes i de gestions del rei, per una part, i dels susdits jurats, del comte i d'en Siscar per altres. Finalment, el 20 de novembre fou nomenat capità, ductor i guiador en Pere de Lluna, canonge de València ¹⁰.

El P. Ivars detalla molt bé el socors valencià, compost de 10 galeres i 4 galiotes, els noms dels patrons, classe o nombre

⁶ GIRONA, D., *Itinerari del rei Martí a l'An. Inst. Est. catalans* 4(1911-12)125.

⁷ IVARS, pàgs. CVI i ap. LXXXVI.

⁸ PUIG, 458 i ALPARTILS, 272.

⁹ IVARS, ap. LXXIV.

¹⁰ Vegeu: IVARS, ap. LXXIV-LXXIX i GIRONA, *Itinerari*, 125 i 127.

de bancs de cada galera, quantitat de queviures, etc.¹¹. També és conegut el contracte, de 17 d'octubre, entre la cambra apostolical i els jurats d'aquella ciutat¹². El total de 36.000 florins per dos mesos de servei no pogué ésser satisfet íntegrament fins al 1407¹³.

Podem afegir que el 29 de març del 1402 Climent Çapera pagà 165 lliures a Jaume Soler i a Arnau Romaní, militar de València, pel servei prestat en el susdit estol¹⁴. En Soler figura com a patró d'una de les galeres, segons Ivars; però d'en Romaní no en sabíem res. Altra galera, la dels paraïres, era patronejada per Bernat Estruc, que podria identificar-se amb l'abat de Banyoles del mateix nom¹⁵.

Poca cosa podem dir de l'armada de Barcelona perquè manquen en la millor font d'informació, el llibre de deliberacions del Consell de Cent, les dades de bona part de l'any 1398 i de tot el 1399. D'una carta dels jurats de València als consellers de la ciutat comtal es dedueix, però, que Barcelona contribuí a l'expedició marítima amb dues galeres¹⁶.

Com hem dit, ací s'havia format un consell presidit per Çagarriga, qui després fou bisbe de Lleida i arquebisbe de Tarragona. Fou ambaixador del rei i ens consta que rebé diners per a l'armada valenciana, però no podem assegurar que patronegés cap galera¹⁷.

El camarlenc del rei, en Berenguer de Cruilles, degué armar una galera, ja que el 14 d'octubre del 1899 rebé 400 florins en objectes d'or i plata i 100 en diners¹⁸.

En Berenguer Morell hi va anar amb altres cinc homes armats. Coneixem el nom de quatre d'ells: Francesc ça Noguera, Bernat Veyan, Perico ça Costa i Pere Martina¹⁹.

En Pere Çagarriga hi va contribuir amb 30 homes; dos

¹¹ IVARS, pàgs. LXXI, CVII.

¹² ALPARTILS, 287-88, PUIG, 79 nota 2.

¹³ IVARS, p. CVI.

¹⁴ Vegeu, doc. 5 (que publiquem en apèndix).

¹⁵ Estruc és l'autor d'un "*Tractatus contra alchimistas...*" del manuscrit 6213, fol. 1-18 de la Bib. Nac. de Madrid. Vegeu: LUANCO, *Un libro más para el catálogo de escr. catalanes a Mem. R. Acad. B. Letras de Barcelona* 3(1880)309-327.

¹⁶ IVARS, p. 110, nota 1.

¹⁷ PUIG, 79 nota 1, i 468 nota.

¹⁸ PUIG, 83, nota.

¹⁹ Doc. 4, ns. 3, 4, 14.

d'ells eren en Joan de Pau i el seu fill Berenguer de Pau. L'abat de Sant Joan de les Abadesses hi va concórrer amb 20 bacinets. Ens consta que en Berenguer de Malla va cobrar el servei per ell mateix i per quatre d'altres. Un altre reforç era comandat per en Guillem d'Orta i comprenia quatre homes més ²⁰.

En Pere Sin estigué al servei del papa amb altres 7 bacinets o vailets durant quaranta dies i després altres dos mesos ²¹.

El dia 27 de febrer del 1399 el capità de l'armada Pere de Lluna ordena als col·lectors que li paguin el temps que serveixi a més dels quaranta dies que cobrà a Barcelona, a raó de 30 florins per home cada mes. No devia poder cobrar, ja que recorregué al rei qui, el 12 de maig, manà que li fos pagat el servei després de 10 dies de presentades les lletres reials. El 20 de juny ja tenia satisfets tots els seus salaris ²².

L'octubre del 1398 el Capítol de Barcelona, en repartir la contribució, féu excepció a l'ardiaca del Mar en Berenguer Barutell amb la condició precisa que havia d'anar a Avinyó a fer la prestació personal. Era segurament el mateix Berenguer Barutello que ajudà l'armada papal amb cinc altres homes, un d'aquests en Guillem de Penella, valencià ²³.

No sabem exactament d'on era la galera d'en Grau d'Iguanès, el servei del qual fou liquidat mitjançant una sentència arbitral el 4 d'octubre del 1400 ²⁴.

L'ARMADA DE MALLORCA

Sabem que el 1.er d'octubre del 1398 el rei Martí aprovà el nomenament de capità d'aquesta armada fet per la ciutat de Mallorca a favor d'en Berenguer de Montagut, lloctinent del governador de l'illa i que el dia 3 el mateix rei li donava poders per tal que es nomenés substituït en la lloctinència. Devia ésser, però, probablement per a l'armada que havia d'anar a Berberia, ja que no hem sabut trobar que en Montagut anés

²⁰ Doc. 4, ns. 5, 10, 7, 12.

²¹ PUIG, 465 nota 1 (diu amb cinc homes); i en l'apènd. XIII (diu xi dies per error de còpia).

²² Doc. 2 i PUIG, 465.

²³ PUIG, 79 nota 1, i doc. 4 n. 13.

²⁴ PUIG, 466 nota.

cap a Avinyó. No veiem que l'estol mallorquí figurés col·lectivament en l'expedició. Individualment hi figuraren alguns mallorquins ²⁵.

El primer és n'Arnau Aymar o Ademar. El 18 d'octubre del 1398 fou enviat a Barcelona per a armar una galera. El dia 19 arribà al port de la ciutat comtal patronejant una embarcació. Serví a les ordres del capità de l'armada fins al 23 de febrer i, a Arles, es fa lliurar un certificat d'haver servit fidelment fins a dit jorn. Li són allí atorgats 15 dies per a repatriar-se ²⁶.

Per a animar els mallorquins, el prior de Santa Anna, el dia 9 de desembre del 98, escrivia al capítol catedral de Palma que en Pere de Lluna i part de l'armada es trobaven ja a Roses i que l'altra part estava preparada i sortiria de seguida que pogués, proveïda de diners i de queviures ²⁷.

Una de les galeres mallorquines s'anomenava "El Galeri" i era comanada per en Fluvià. El 17 de juny del 99 en Pere Ça-garriga ordenava que es pagués al susdit Fluvià, patró de galera i ciutadà de Mallorca, i aquest el 26 de desembre firmava, a Colliure, rebut de 904 florins pels serveis fets i que faria. En una informació oberta per Climent al cardenal de Catània, consten les quantitats lliurades a Fluvià, havent-hi partides per municions i bescuit en els mesos de desembre del 98 i gener del 1399 ²⁸.

Una altra galera mallorquina era la d'en Ramon d'Abella, o Apilia, que servia, però, sota el patronatge d'en Fluvià i que tenia per nom "El Melendri" ²⁹.

Abella per a cobrar els seus salaris hagué de recórrer al rei i aquest ordenà a en Climent, col·lector de la cambra apostòlica, que pagués per l'estipendi degut a l'Abella 200 florins d'or i les altres quantitats que estiguessin pendents de liquidació. Així i tot, li seria difícil cobrar i per això portaria l'afer als tribunals, ja que el vicari general de Barcelona el 21 de juliol del 1400 condemnà la cambra apostolical a pagar 1.154 florins d'or al procurador de l'Abella, el qual demanava 5.264 florins

²⁵ IVARS, ap. LXXII i LXXIII i p. 108.

²⁶ PUIG, 465 nota 2 i doc. publicat per Ehrle a *Archiv*, VII, p. 28-29.

²⁷ PUIG, 84 nota 2, EHRLE, *Archiv*, VII, p. 23.

²⁸ PUIG, 469 i ap. XXIX.

²⁹ PUIG, 83, nota 5.

que era ja la quantitat pactada, però en Climent pogué demostrar que ja havia pagat 4.114 florins⁸⁰.

Una altra galera, de la qual no sabem el nom, devia ésser patronejada per Pere de les Guaytes, puix que els seus hereus litigaren sobre l'estipendi que se li devia, i el col·lector el 26 d'abril del 1401 lliurava, a compte, al gendre d'en Guaytes 30 florins. La resta es pagà, el 14 de juliol, en virtut d'una sentència judicial, al procurador dels susdits hereus⁸¹.

L'ESFORÇ DE LA CLÈRECIA

El cardenal de Tاراçona (Tirasonensis) Ferran Calvillo, l'octubre del 98, escrivia a en Climent que requerís l'auxili del rei i de l'arquebisbe de Saragossa. Citava els amics que podrien ajudar el papa i concedia indulgència plenària, com per una creuada⁸².

El capítol de Barcelona no es va fer sord als clams d'auxili i el dia 8 del mateix octubre acordava concedir un subsidi personal de mil florins, no dispensant-se cap canonge, llevat d'en Barutell que, com hem dit, prestaria personalment el servei a Avinyó⁸³.

El Concili de Tarragona votà una mitja dècima durant un any per a pagar els deutes de l'armada⁸⁴. Al llibre de col·lectòria, que en part publiquem a l'apèndix 4, trobem també alguna quantitat en concepte de 12 diners per lliura com a segon subsidi concedit pel Concili de Tarragona l'any 1400⁸⁵.

El bisbe de Barcelona fr. Joan Armengol (1398-1408) també va ajudar a Benet XIII segurament quan va escapar-se d'Avinyó l'any 1403, ja que trobem que el Papa, per a rescatar-lo de les despeses fetes amb 10 homes armats, li concedí el permís d'arrendar o vendre o empenyorar el dret de mesura del blat de la ciutat de Barcelona, i el 23 de novembre del 1404

⁸⁰ Doc. 3, i PUIG, 465 nota 2.

⁸¹ Doc. 4, ns. 18 i 23.

⁸² PUIG, ap. XV.

⁸³ PUIG, p. 79 i ap. XVI.

⁸⁴ *Archiv*, VII, p. 23 nota 5.

⁸⁵ Arxiu Vat., Collectoria 123, f. 17v.

⁸⁶ Doc. 7.

li dóna, a més, la facultat de vendre, arrendar o empenyorar els fruits dels Castells de Montmasell, Vilarrodona i Abrafim ³⁶.

L'ESFORÇ DEL REI

El rei, encara que segons afirmen alguns autors no es volia comprometre, no deixà d'interessar-se pel papa, sigui per mitjà d'ambaixades, sigui accedint als desigs del cardenal de Tاراçona, disposant que l'armada valenciana anés cap a Avinyó en lloc d'anar a les costes de Berberia.

A més, davant dels cardenals protestà del setge i els amenaçà, no admetent les seves excuses. Escriví també als cardenals que castiguessin els que assetjaven el papa ³⁷, i per fi es dirigí al capità i als consellers d'Avinyó, fent-los saber que el que fessin contra súbdits seus i contra el papa ho prendria com a fet contra ell ³⁸.

Amb diferents alternatives el papa estigué presoner fins al 12 de març del 1403, dia en què pogué escapar, i en aquesta ocasió no mancà tampoc el socors reial, ja que el rei l'assistí amb una galera ³⁹.

ITINERARI DE L'ARMADA

El 29 d'octubre del 1398 el rei escriu als jurats de València que l'estol surti de seguida i recomana que durant l'expedició no causin perjudicis als súbdits del rei de França ⁴⁰.

Un temporal portà enrera dues galeres que entraven a València el 5 de novembre i que segurament més tard s'incorporaren altra vegada a l'armada ⁴¹.

El socors que demanava el papa no era pas molt gros. El cardenal de Tاراçona el mes d'octubre sollicitava d'en Climent dues galeres i 150 llances, i advertia que, en ésser al Pont Sorge, haurien de fer unes senyals i trobarien el pas lliure. A' Avi-

³⁷ IVARS, ap. XXI, XXVI i XXVII; PUIG, 79, 80; *Archiv*, VII, 17-20.

³⁸ Doc. 5.

³⁹ Doc. 6.

⁴⁰ PUIG, 463 nota.

⁴¹ IVARS, p. XC.

nyó el 4 de setembre devien creure molt pròxima l'arribada de l'estol i per això Fra Pere de Vich donava instruccions i feia modificar el "sant i senya" ⁴².

Las noves de l'armada arribarien a orelles dels cardenals reunits a Vilanova d'Avinyó i, a petició d'aquests, el senescal de Beaucaire ordena el dia 29 que si les galeres remunten el Roine ho impedeixin els soldats, mentre els cardenals fortifiquen el pont i hi posen cadenes ⁴³. El 18 de desembre, segons Mollat, l'armada era a Colliure; havia sortit de Catalunya el primer d'aquest mes i arribat a Arles el 10 de gener següent segons la crònica d'en Boysset ⁴⁴; però segons el collector Joan de Ribes Altés ⁴⁵, ja el 26 de desembre l'estol es trobava molt a prop d'Arles quan un temporal de vent l'impedí de seguir el curs del riu i per això degué refugiar-se altra vegada a Colliure on es trobava el 30 d'aquest mes. Com ja hem dit, el 10 de gener ja eren a Arles, on s'havien reunit 18 galeres i 8 galiotes o fustes. Encara hi eren el dia 19, ja que aquest dia els jurats de la ciutat demanen al capità de l'armada Pere de Lluna que els digui quina és la seva intenció i aquest els tranquil·litza contestant que el seu objecte no és altre que el d'alliberar el papa ⁴⁶.

Per aquest temps començà a córrer la veu que els genovesos armaven altres galeres per a lluitar contra les catalanes i, sigui per aquestes noves o perquè ja era hora de fer quelcom, el dia 25 el capità ordenava sortir de Trinquetaille i muntar el Roine cap a Avinyó; però s'esdevingué un nou contratemps, i és que les aigües del riu baixaren tant, que l'escuadra no pogué passar de Lausac; només dues petites fustes pogueren arribar a Tarascon ⁴⁷.

Vista la inutilitat de l'esforç, o degut al fet que acabava el temps del contracte, que difícilment podia ésser prorrogat per la cambra apostolical, perquè encara devia molts salaris als armadors, les galeres se'n tornaren en petits grups cap a

⁴² PUIG, ap. XV i XIX. Aquest dia, 4 de desembre, l'armada ja es trobava a Roses.

⁴³ PUIG, 84 nota 2 i 85 nota 2.

⁴⁴ MOLLAT, 5; PUIG, 85 nota 1.

⁴⁵ MOLLAT, 6.

⁴⁶ *Archiv.* VII, p. 24.

⁴⁷ Crònica de Boysset a *Archiv.*, VII, p. 355. Altres fonts diuen que les galeres no passaren de Vallabrègues (MOLLAT, 10 nota 5).

València exceptuades quatre d'elles i una galiota, que es quedaren amb el capità Pere de Lluna⁴⁸. Aquest, al 23 de febrer, encara era a Arles⁴⁹. Per altra part, sabem que el rei el 16 del susdit febrer escrivia que tornés tota l'armada⁵⁰. El 3 de març sortien d'Arles les úniques cinc naus que hi quedaven. Devia ésser del domini públic el retorn de l'esquadra, perquè ja pel febrer els jurats de València havien acordat deputer consellers per a refer l'estol i enviar-lo en una segona empresa a les costes de Berberia⁵¹.

Certament que el resultat no respongué ni a les despeses fetes ni a les esperances concebudes, per bé que l'expedició fou malmenada principalment pels elements.

De totes maneres, segons confessa l'Alpartils⁵², la nova de l'arribada de l'estol va fer que es firmessin treves per tres mesos i, si més no, a causa de l'amenaça que l'estol ancorat al Roine suposava, els cardenals es veieren obligats a distreure forces de les que tenien en el setge contra el papa, el qual certament va veure, de moment, un raig de llum rosat com l'esperança, i qui sap si després, indirectament, va poder, gràcies a aquest reforç, recobrar la llibertat.

JOSEP RIUS SERRA, Prev.

⁴⁸ Crònica de Boysset, l. c.

⁴⁹ *Archiv*, VII, p. 28-29.

⁵⁰ IVARS, p. CII nota 2.

⁵¹ IVARS, p. CXII.

⁵² A la seva Crònica, p. 70.

Apèndixs

1

Saragossa, 2 octubre 1398.

El rei Martí escriu al capità i jurats d'Avinyó que no molestin el papa ni als seus súbdits.

Rex Aragonum.

Audivimus displicenter et displicemus etiam quantum per presentem possumus specificare literulam quod vos aut nonnulli vestri concives Deum verentes a tergo non contenti de his que comittere non expavent, aut saltem cum paciencia sustinent fieri adversus Christi vicarium et vestrum dominum naturalem, queque referre abhominatur omnis ling[ua] fidelium, non veremini imprudenter manus voratrices imponere in personas et bona vassallorum et subditorum [nost]rorum [quo]rumlibet in vestra morantium civitate: alios namque cum bonis in predas deducitis, alios diversorum generum necibus traditis immerenter: de hiis quippe noster animus sauciatur non modice et cum magna, imo maxima, turbationis ratione vexatur si eis tamen veritas se coniungat. Rogamus propterea vos, requirimus et monemus quatinus pristinando tam atrociter perpetrata, si veritati subiaceant, ut prefertur, curetis vos abstinere, aut perpetrantes facere abstineri a talibus; quod nisi feceritis, confestim ut scribimus, certo certius habeatis quod super eis nostra properosa regalis providencia non deerit. Intencionem quippe nostram super his vobis extensius intimabit fidelis consiliarius noster Petrus Ça calm, legum doctor, cui eam verbo expandimus. Credite ergo eius relatibus et fidem credulitatis indubie adhibite ac si per nos vobis ea facie tenus proferentur.

Dat. Cesarauguste sub nostro sigillo secreto, secunda die octobris, anno a Nativitate Domini .mcccxcviii.

Rex Martinus. Dominus rex mandavit mihi Guillemo Poncii.
Provissa.

Nobilibus dilectis et devotis nostris capitaneo, sindicis, et rectoribus civitatis Avinionen.

Fuit duplicata et fuit additum illum verbum *presentium generalium*.

ACA, Reg. 2290, fol. 2v.

2

Saragossa, 2 maig 1399.

El rei d'Aragó escriu als seus oficials que ajudin Pere Sin a cobrar el que li manca del servei que féu al papa.

Martinus Dei gratia rex Aragonum, . . . salutem et dilectionem. Pro parte fidelis de domo nostra Petri Sin fuit nobis humiliter supplicatum quod cum sibi debeatur solidum seu stipendium duorum mensium, in quibus ultra quadraginta dies, de quibus iam fuit integre satisfactus, fuit et stetit cum septem bacinetis armatis in servicio summi pontificis Benedicti ad rationem triginta floren. pro quolibet mensi et quolibet ipsorum septem bacinetorum, quod quidem solidum seu stipendium, licet dictus dominus Petrus pluries a dilectis et fidelibus nostris Francisco Clemente, Petro Comuel et Guillermo de Fenollete procuratoribus, receptoribus seu administratoribus bonorum, reddituum et esdevenimentorum summi Pontificis supradicti pecierit sibi exsolvi, ac ipsos rogari fecerit per nobilem et dilectum nostrum Petrum de Luna, olim capitaneum stolei et gentium armorum ipsius summi pontificis, quod de pecuniis, bonis, redditibus seu esdevenimentis predictis eidem Petro Sin vel cui ipse vellet loco sui solverent solidum seu stipendium supradictum, prout hec in quadam littera dicti olim capitanei vidimus contineri, tamen ipsum, ut asseruit, habere nequivit, dignaremur eidem de iusticie remedio providere. Nosque supplicationi huiusmodi annuentes benigne, attento quod nemo tenetur propriis stipendiis militare, vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse, sub pena quingentorum florenorum auri de Aragon., nostro si contrafaceritis applicandorum erario, quatinus in continenti, post .x.^m dies postquam dicti procuratores per eundem Petrum Sin seu alium eius nomine extiterint iuridice requisiti de solvendo predictum solidum faciatis exolvi eidem predictis septem bacinetis de quibuscumque pecuniis et bonis apostolice camere qualitercumque pertinentibus solidum seu stipendium memoratum ad rationem predictam, faciendo execucionem fortem et rigidam ut iuris et rationis fuerit in bonis eisdem et alias, compellatis quoscumque detentores ipsarum peccuniarum et bonorum ad solvendum et satisfaciendum supplicanti predicto nisi aliud iustum fuerit oppositum quod obsistat, maliciis et dilacionibus omnibus retroiectis. Dat. Cesarauguste, secunda maii, anno a nativitate Domini .m^occcxcviii. Matias vicecancellarius.

ACA, Cartes reials rei Martí, núm. 175.

3

Saragossa, 21 desembre 1399.

Martí l'Humà demana a Francesc Climent que pagui a Ramon de Abella l'estipendi del seu servei en l'armada.

Martinus Dei gratia rex Aragonum, ... dilecto nostro Francisco Climent, collectori iurium Camere domini summi pontificis, salutem et dilectionem. Ostensum est nobis pro parte nobilis et dilecti nostri Raymundi de Apilia, militis, tam per instrumenta publica, albarana et alia quod per dominum summum Pontificem debentur eidem, pro stipendio cuiusdam sue galee vocate "Lo Malendri" quam Petrus de Fluviano patronus eiusdem per certum tempus sub eius stipendio duxit in eius servicio, duo mille floreni auri de Aragon. et alie etiam peccunie quantitates. Quare cum debitum exigat rationis ut ex quo de dicto constat debito per litteras ipsas et albarana et cum eisdem iuribus dicto domino pape pertinentibus eadem quantitas mandatur exsolvi, idem nobilis quantitatem eandem inde sibi debitam consequatur vos ex predictis, et quia ad dicti nobilis opportunitatem et favorem respectu notabilis obsequii quod nobis et illustri regi Sicilie, nostro carissimo primogenito, prestitit atque prestat in regno Sicilie assidue, utiliter et gratanter aficimur, prompto corde attente requirimus et rogamus ut promptum circa hoc vos nostris affectibus oferendo eidem nobili vel suo procuratori exsolvatis quantitatem eandem, ut per hoc vestra solucionis exhibicio indilata vos ei gratum nostri honoris intuitu faciat et traditorem ipsum benivolum receptorem, hocque nullatenus inmutetis, seu etiam diferatis si vestrum in hoc cupitis debitum reddere equitati et prosequi nostre beneplacitum voluntatis. Si enim secus feceritis, quod non credimus, hoc molestum ferentes, proinde curabimus taliter quod dictus nobilis eius debitum assequetur et mora ipsius vobis et bonis vestris imputabitur pariter cum expensis. Dat. Cesarauguste, .xxi.^a die decembris anno a nativitate Domini .mcccix.^o nono.

ACA, Cartes reials rei Martí, núm. 246.

4

*Collectoria*¹. — Maioricensis.

1) Procuraciones et alia.

Die .xviii. augusti anno Domini .mcccc. Computavi cum venerabili Anthonio Estany, subcollectore iurium camere apostolice in civitate et diocesi Maioricensi. Et secundum quod apparet in suis comptotis de tempore quo reddebat comptotum, coequatis datis cum receptis et inclusis omnibus expensis et cum suo salario usque ad dictum diem, habuit reffundere et tornare centum nonaginta octo libras, .xvi. solidos, .viii. denarios maioricenses de diversis receptis et diversis titulis, licet ego ponam simul, quia propter expensas que sunt levate de comuni acervo non possum quamlibet suam receptam in propriis titulis collocare. Constat enim de hac recepta per definitionem predicti comptoti quam sibi feci dicta die in posse discreti Bartholomei de Mora, notarii Barchinone. Ascendunt predictae centum .xcviii. libras .xvi. sol. .viii. den. maioricenses, reducte ad florenos de Aragon., videlicet, .xv. sol. maioricen. pro uno floreno, ad ducentos sexaginta quinque florenos Aragon., .i. sol., .viii. den., quos pono hic in recepta, .cclxv. flo., .i. sol., .viii. den.

2) Decima.

Die .xvii. augusti anno Domini .mcccc. recepi a venerabili Petro Pellicerii subcollectore decime triennalis in civitate et diocesi Maioricensi per dominum nostrum papam Benedictum XIII domino regi concessa, tertia vero parte ipsius decime camere apostolice reservata, quam receptionem feci per manus venerabilis Anthonii Stany, presbiteri, ratione ipsius decime, videlicet; de termino sancti Johannis mensis iunii anni predicti, ducentos flor., de quibus firmavi sibi apocham in posse discreti Bartholomei de Mora, notarii Barchinone, .cc. flor. Summa de pagina, .cccclxv. flor., .i. sol., .viii. den. Summa maior omnium receptorum ut supra apparet, .iiii.^m .dxxxxi. flor., .ii. sol., .v. den.

¹ Collector dels béns de la Cambra apostòlica a l'Aragó i a Mallorca era en Jaume de Ribes, canonge de Mallorca (24 gener 1934 † 25 juliol 1400). (Reg. Ar., 274, fol. 2).

3) [fol. 5]

Sequuntur expense date et assignaciones facte per me Guillel-mum Carbonelli, canonicum Barchinone, in provinciis Terracho-nensi et Cesaraugustana, ac regno Maioricarum commissarii apos-tolici generalis incipiendo die .xiii.^a mensis iunii anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo.

Et primo die vigesima quinta mensis iunii anni .mcccc. solvi venerabili Francisco ça Noguera, domicello, et Bernardo Veyani, civi Barchinone, qui fuerunt ex illis .v. hominibus armorum qui cum venerabili Berengario Moreyl, cive Barchinone, fuerunt in servicio et succursu domino nostro pape facto anno .mcccxcviii. Et facta prius compositione et avinencia inter cameram apostolicam et ipsos, mediantibus aliquibus probis hominibus, super toto eo quod ipsis debebatur per ipsam cameram racione temporis quo in dicto servicio et succursu steterunt, ultra tempus pro quo receperant solutionem, dedi eis et solvi, prout constat per apocham michi factam in posse discreti Johannis Nathalis, notarii Barchinone, viginti duos florenosxxii. flor.

4) Item die vicesima octava iunii solvi venerabili Jasperto Oli-varii, procuratori Periconi ça Costa, civis Barchinone, qui fuit ex illis .v.^e armigeris qui cum venerabili Berengario Moreyl, cive Barchinone, fuerunt in super scripto servicio et succursu domino no-stro facto etc. Et prius facta compositione et avinencia cum ipso procuratore, ut supra proxime date, etc., dedi eidem, ut constatxi. flor.

5) Item die secunda iulii anno a nativitate Domini .mcccc. solvi honorabili Johanni de Pau, domicello, et Berengario de Pau, eius filio, qui fuerunt ex illis triginta hominibus armigeris qui cum honorabili Petro ça Garriga, cubiculario domini nostri pape, fuerunt in servicio et succursu domino nostro facto etc. Et facta prius com-positione et avinencia cum eisdem super toto eo quod ipsis debe-batur per ipsum dominum nostrum racione temporis quo in dicto servicio steterunt ultra tempus pro quo receperant solidum, dedi eisdem viginti duos florenos, prout constatxxii. flor.

6) [fol. 5v] Item die tertia iulii anno suprascripto solvi dis-creto Johanni Balagarii de Picanyes, notario curie vicarii Barchi-none, racione cuiusdam processus ducti in eadem curia contra he-redes Venerabilis Berengarii de Magarola, quondam, civis Barchi-none, de et super hospicio in quo decessit dictus dominus collector, quod hospicium ipsi heredes recuperare conabantur, non obstante quod eis erat iam satisfactum de logerio dicti hospicii. Solvi igitur dicto notario, flor. .iiii., sol. .ii.

7) Item die vicesima quarta iulii solvi venerabili Berengario de Medalia, domicello, pro ipso et aliis .iiii.^{or} hominibus armorum et aliquibus ballistariis qui fuerunt ex illis .xx. bacinetis qui cum reverendo abbate sancti Iohannis de Abbatissis fuerunt in servicio et succursu domino nostro facto etc. Et facta prius compositione cum eo et nomine procuratorio dicti abbatis pro dictis .v.^e hominibus armorum et certis ballistariis dedi eidem triginta florenos Aragonum, ut constatxxx. flor.

8) Item die .xxvii.^a iulii anno Domini .mcccc. veni ad compositionem cum discreto Petro Torrens, causidico Barchinone, et procuratore negociorum camere apostolice, pro hiis que procuraverat pro ipsa camera a toto tempore citra usque ad predictum diem, et licet tempore quo vivebat dominus Jacobus de Rippis, collector Aragonum, exigeret ab eo de resta temporis preteriti pro suo labore etc. .xv. florenos, tamen, ut dictum est, composui cum eodem pro .x. flor. quos sibi solvi, ut constat per apocham receptam per Bartholomeum de Mora, notarium Barchinone, .x. flor.

9) Item dicta die solvi honorabili Guillermo Petri Buçot, legum doctori, iudici assignato per vicarium Barchinone super quadam declaratione executionis cuiusdam littere regie, per quam mandabatur ipsi vicario et quibuscumque aliis iudicibus, quod facta firma per gentes camere apostolice solverent omnes emparas ad instanciam quorumque factas adversus bona ipsius camere. Et quia sic fuit pronunciatum per dictum iudicem dedi eidem pro suo salario, ut constat per albaranum suum, quinque florenos, .v. flor.

10) Item die .xxviii.^a iulii solvi honorabili domino Petro çà Garriga, cubilario domini nostri pape, facta prius compositione inter ipsum et me super toto eo quod sibi debebatur pro .xxviii. hominibus armorum et ex illis triginta qui cum eo fuerant in servicio et succursu domino nostro facto anno .xcviii. racione temporis quo in dicto servicio steterunt ultra tempus pro quo receperant solidum. Dedi ergo eidem domino Petro causa predicta ducentos quadraginta florenos, sicut apparetccxxx. flor.

11) [fol. 6] Item pono in expensis quod perdi in .lvi. timbris ex illis quos dominus prior sancte Anne Barchinone tradidit michi ex decima Gerunde, ut apparet supra in receptis cum traderit michi quamlibet peciam pro .xviii.^o sol. Barchinone. Et ego vendendo eos perdi duos denarios pro pecia, quos pono hic in datis, et ascendit perdua de predictis .lvi. timbris, flor. .viii.^o sol. .iiii.

12) Die .xviii.^a augusti solvi venerabili Anthonio Guillermo Dorta, domicello, pro se et aliis quatuor hominibus armorum qui

fuerunt in servicio et succursu domino nostro pape facto anno .xcviii. Et facta prius compositione super toto eo quod sibi et sociis suis predictis per dictum dominum nostrum debebatur ratione temporis quo in dicto servicio et succursu steterunt ultra tempus pro quo receperant solidum dedi eidem et solvi decem florenos, sicut constatx. flor.

13) Item die vicesima augusti solvi Guillermo Penella, civi Valencie, qui fuit ex illis .v.^e armigeris qui cum honorabili Berengario de Baratullo fuerunt in succursu domino nostro pape facto etc. ut supra. Et facta prius compositioneviii. flor.

14) Item die supra proxima solvi Petro Martina, civi Barchinone, qui fuit unus ex illis quinque armigeris ... ut supra, etc. Et facta cum eodem Petro avinencia super toto ... dedi eidemxi. flor.

15) [fol. 38v] Item propter visitacionem subcollectorum, quam deliberavi in principio officii mei facere per omnes dioceses, emi aliqua animalia, et inter ea unam mulam pro persone mea que constitit .lxxvii. florenos Aragonum, quam mulam post paucos dies domina Maria, regina nostra Aragonum nunc regnans, quesivit a me ut sibi darem aut venderem. Ego vero de consilio et voluntate domini Francisci Clementis dictam mulam sibi dedi commitendo sibi negocia camere et domini nostri, quam mulam seu eius precium, sicut dixit michi dominus Franciscus, pono hic in expensis camere et maxime quia nisi propter officium collectorie non habuissem animalia nec domina regina misisset pro mula; valent isti .lxxvii. floreni, .xxxvii. lib., .vii. sol.

16) Item die .xxi.^a marcii anni Domini .mcccc. primi, ad magnam instanciam domini regis nostri Aragonum, presente eciam et volente domino Francisco Clementis, bistraxi et realiter tradidi nobili viro domino Geraldo de Cervilione, quem dominus rex ambaxiatorem destinaverat ad dominum nostrum papam, ducentos quinquaginta florenos Aragonum quos dictus dominus per suas litteras mandavit restitui ipsi camere apostolice de bonis que, scilicet, olim fuerant domini cardinalis quondam de Acrifolio, super quibus congregandis constituerat commissarium venerabilem Iohannem de Tudela, suum secretarium. Firmavit michi apocham prefatus nobilis de dictis .ccl. florenis die predicta in posse discreti Iohannis Nathalis, notarii Barchinone. Valent, .cxxxvii. lib., .x. sol.

17) ...

18) Item quia inter heredes venerabilis Petri de les Guaytes, quondam, civis Maioricensis et patroni galearum, et Cameram apostolicam ducebatur lis super quadam magna quantitate pecuniarum a

dicta camera pro parte heredum iam dictorum, et de hoc hostendebantur littere apostolice et alia instrumenta; id circo de consilio et voluntate domini Geraldi Carbonelli, canonici Barchinone et domini nostri pape familiaris, qui hoc negocium in parte sciebat bistraxi et solvi Francisco Felicis civi Maioricensi, genero quondam dicti Petri de les Guaytes et procuratori uxoris et filiarum ipsius in diminucionem, scilicet, summe sibi debite triginta florenos Aragonum, de quibus firmavit apocham in posse discreti Iohannis Nathalis, notarii Barchinone, die .xxvi.^a aprilis anni predicti, scilicet, .mcccc. primi. Valent, .xvi. llib., .x. sol.

19) ...

20) [fol. 39] ...

21) ...

22) ...

23) Item de mandato et districtu curie vicarii Barchinone dedi et solvi Francisco Felicis, pannorum paratori, civi Maioricensi, procuratori filiarum et heredum venerabilis Petri de les Guaytes, quondam, civis eiusdem civitatis et patroni galearum, centum duos florenos Aragonum et duos denarios Barchinonenses in quibus apostolica camera fuerat condempnata simul cum .ccc.^{is} florenis inferioris positus ex eo quia restabant solvi eidem isti .ccccii. floren. et .ii. denarii ex quadam maiori summa duorum millium septingentorum viginti septem flor. et trium solidorum Barchinonensium dicto Petro de les Guaytes, quondam, per dominum nostrum papam certis ex causis debitorum, ut hec lacius patent in processu inde coram dicta curia actitato, de quibus centum duobus florenis et duobus denariis predictus Franciscus Felicis firmavit michi apocham in posse discreti Petri Brives, notarii Barchinone, die .xiiii.^a iulii anni Domini .mcccc. primi. Valent isti .cii. flor. .ii. denarii, llib. .ii. sol. .ii.

Arxiu Vat., Collectoria 123.

5

29 març 1402.

El collector dóna a Jaume Soler i a Arnau de Romaní 165 lliures pel servei prestat al papa en l'armada.

De predicto recuperato debito [de bonis que quondam fuerunt domine Malliate d'Entença ...] recepi ex alia parte anno preterito .xxvi. libr. .vii. sol. .ii. den.

et etiam dictus subcollector nomine Camere et de mandato hon.

dom. Francisci Clementis, dom. pape cubicularis et proc., dedit hon. dominis Iacobo de Solerio et Arnaldo de Romanino, militibus Valentie, 165 libr. pro servitio quod dom. nostro fecerant in armata seu stolio.

Arxiu Vat., Collectoria 123, fol. 66.

6

València, 6 novembre 1403.

El rei Martí encarrega que els dos mil florins, concedits pel Papa per la galera que li prestà, es cobrin proporcionalment dels beneficis que els estrangers posseeixen a Aragó.

Martinus Dei gratia rex Aragonum ... dilectis consiliariis nostris Johanni de Martorello, in decretis licenciato, negociorum regie curie promotori, canonico ecclesie Valentine, Raymundo de Turillis, canonico Vicensis ecclesie, et Francisco de Martorello, rectori ecclesie loci de Puçol, salutem et dilectionem. Cum dominus summus Pontifex concesserit et assignaverit nobis illos duos mille floren. auri quos expendimus in armando quandam galeam quam sibi duximus destinandam postquam obsidionem palatii papalis Avinion. evasit, ubi proh dolor! diucius obsessus extiterat, in et super universis et singulis redditibus, obvencionibus, proventibus, pensionibus et aliis iuribus beneficiorum quorumlibet que cardinales et alie persone extere nationis obtinent intra nostram regiam dicionem, vobis aut duobus ex vobis, videlicet, vobis dicto Johanni cum altero vestrum dictorum Raymundi et Francisci, et non alias, dicimus, comictimus et mandamus quatinus predictos duos mille flor. inter omnia beneficia supradicta dividatis et comparciatis, dividere et compartire pro solido atque libra valoris ipsorum beneficiorum possitis et libere valeatis, et dicta beneficia ac possessores ipsorum taxare, talliare ac eciam condemnare ad solvendum in ipsis partem eorum quodlibet solvere contingentem, iuxta formam superius enarratam, ab huiusmodi tamen taxatione et compartimento excipimus et excludimus beneficia detenta per cardinales de Saluces, consanguineum, et de Prenesto, nostros speciales amicos, et per Johannem Dapiher et rectorem de Mosquerola, quos nostris serviciis novimus semper promptos, et ipsa pro exceptis et exclusis ab eis haberi volumus penitus et iubemus, et ut predicti cardinales et alii extranei supradicti melius possint solvere

tatxacionem superius enarratam et alia ad que teneantur execio-
nem in pensionibus eis debitis pro beneficiis suis premissis per vos
modo pretacto fieri volumus et mandamus cum ab eorum procura-
toribus fueritis requisiti pro parte eos solvere in iamdictis, ut pre-
mittitur, contingenti vel alia qualibet ratione. Per hanc autem pro-
visionem non intendimus neque volumus quod vobis fidelibus no-
stris Raymundo et Francisco predictis seu vestrum alteri fiat
derogacio aliqualis in colligendo, habendo et executando restas vo-
bis debitas ex pensionibus, fructibus et iuribus universis benefi-
ciorum predictorum anni proxime nunc elapsi quin potius potes-
tatem vobis super his datam esse volumus firmitatis robore dura-
turam. Et ut predicta universa et singula per nos dictum Johan-
nem una cum altero vestrum sepefactorum Raymundi et Fran-
cisci deduci valeant melius ad effectum vobis super eis una cum
incidentibus, dependentibus et emergentibus ex eisdem comittimus
vices nostras plenarie ac plenam potestatem conferimus cum pre-
senti.

Dat. Valencie sub nostro sigillo secreto, die sexta novembris
anno a Nativitate Domini .mccciii.

Rex Martinus.

ACA, Cartes reials rei Martí, núm. 566.

7

23 novembre 1404.

*Permis d'arrendar per tres anys els fruits dels castells de Mont-
masell, Vilarrodona i Abrafim concedit al bisbe de Barcelona.*

Benedictus etc. Ven. fratri Joanni episcopo Barchinonensi, sa-
lutem etc. Devocionis tue sinceritas quam erga Nos et Romanam
geris ecclesiam habere dinosceris promeretur ut ad illa favorabiliter
intendamus per que tuis necessitatibus valeant provideri. Nuper
siquidem pro parte tua Nobis exposito quod tu, anno proxime lapso,
decem homines armorum, nostris et Romane ecclesie obsequiis in-
sistentes, propriis stipendiis, per sex menses tenueras, et quod tu
ad extirpationem scismatis quod vigeat ; proh dolor! in ecclesia san-
cta Dei, et ad procurationem unionis eiusdem ecclesie in magnis
peccuniarum summis Nobis et Camere apostolice subveneras, quod-
que in bonis tuis quamplurimum aggravatus existebas ideo quod . . .
adhuc remaneas oneratus et indigentiam paciaris, pro parte tua
extitit Nobis humiliter supplicatum ut fructus, redditus et proventus

de Montemacello, de Villarotunda et de Abraffim castrorum Barchinonen. et Terraconen. diocesis ad episcopum Barchinonensem pro tempore existentem et mensam episcopalem Barchinonen. pleno iure pertinentium cum exitibus, emolumentis ... tibi elar[gire] licentiam dignaremur. Nos igitur de tua tam in hiis quam in aliis circumspectione plenius in [Domi]no confidentes ac volentes quod propter expensas et subventionem predictas indigentiam mimime paciaris, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, fraternitati tue fructus, redditus et proventus eorundem castrorum ... ad triennium huiusmodi persone vel personis ac pro precio vel preciiis de quibus, ut premittitur, tibi expedire videbitur vendendi ... capituli Barchinonen. ... consilio vel consensu minime petitis vel obtentis, iuramento de non vendendis nec impignorandis seu alienandis ... per te prestito, ac constitutionibus apostolicis et sinodalibus ... contrariis non obstantibus ... plenam concedimus, tenore presencium, facultatem. Volumus autem quod fructus ... ultra triennium dictum nullatenus remaneant obligati. Dat. Massilie, apud Sanctum Victorem, kalend. decembris, pont. nostri anno .xi.

L.

H. de Brayo.

P. Soriani (*El plom manca.*)

(*Sobre la plica.*) Registrata gratis. Julianus.

Arxiu Vat., Butllari de Benet XIII, vol. I, n. 61.